

Zorunlu Staj Eğitimi Alan Turizm ve Gastronomi Öğrencilerinin Staj Memnuniyetinin İncelenmesi: Doğu Akdeniz Üniversitesi Örneği (The Study of Internship Satisfaction of Tourism and Gastronomy Students Taking Compulsory Internship Training: The Case of Eastern Mediterranean University)

*Mehmet Necati CİZRELİOĞULLARI^a , Özlem ALTUN^b

^a Cyprus West University, Faculty of Economics, Administrative and Social Sciences, Department of Tourism and Hotel Management, Gazimağusa/TRCN

^b Cyprus Social Sciences University, Faculty of Human and Social Sciences, Lefkoşa/TRCN

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi:

26.08.2019

Kabul Tarihi: 09.12.2019

Anahtar Kelimeler

Turizm ve otel işletmeciliği

Aşçılık

Gastronomi ve mutfak sanatları

Staj memnuniyeti

Öz

Bu çalışmada, ön lisans ve lisans düzeyinde “Turizm ve Otelcilik”, “Aşçılık” ve “Gastronomi ve Mutfak Sanatları” eğitimi alan öğrencilerin konaklama, restoran vb. işletmelerindeki staj deneyimlerine ilişkin memnuniyet algılarının incelenmesi hedeflenmektedir. Bu yüzden, öğrencilerin staj deneyiminde yaşadıkları memnuniyet algılarının araştırılması araştırmanın önemini oluşturmaktadır. Çalışmanın evrenini, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde bulunan Doğu Akdeniz Üniversitesi’nde ön lisans ve lisans seviyesinde eğitim alan “Turizm ve Otelcilik”, “Aşçılık” ve “Gastronomi ve Mutfak Sanatları” bölümlerinde okuyan 552 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada, olasılıklı örnekleme yöntemlerinden, basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma amacına uygun şekilde, anket formu oluşturulup, 212 öğrenciden veriler toplanmıştır. Çalışmanın sonuçlarının analizi için, SPSS programı kullanılmıştır. Çalışma kapsamında, turizm ve otelcilik, aşçılık, gastronomi ve mutfak sanatları bölümünde okuyan öğrencilerin ön lisans ve lisans eğitimi alırken yapmış oldukları zorunlu stajların cinsiyet, yaş, bölüm, staj alanı, yaşanan yer, aylık maaş değişkenleri arasındaki etki incelenmiş, ilgili staj sürecinin öğrencilerin gelecekteki kariyer tercihlerine etkilerinin belirlenebilmesi hedeflenmiştir. Çalışmanın sonuçları göstermektedir ki, öğrencilerin staj zamanında gösterdiği memnuniyeti cinsiyeti, yaşları, okuduğu bölümleri ve yaptığı staj alanı tarafından etkilenmemektedir. Ancak, öğrencilerin yaşadıkları bölge ile staj zamanında aldıkları ücret doğrudan etkilemektedir. Almış oldukları eğitim boyunca zorunlu olarak yapmış oldukları staj uygulamaları öğrencilerin gelecekteki kariyer seçeneklerine etki etmekte olup, staj yerinin yaşamış oldukları şehre yakın olması ve staj döneminde aldıkları ücret ve çalışma ortamı memnuniyetlerinde etkili olmaktadır.

Keywords

Tourism & hotel management

Cookery

Gastronomy & culinary arts

Internship satisfaction

Abstract

In this study, it is aimed to examine the perceptions of satisfaction about the internship experiences of students studying at the departments of “Tourism and Hotel Management”, “Cookery” and “Gastronomy and Culinary Arts” at associate and bachelor degrees in the intuitions such as accommodation and restaurant; therefore, it is significant to search the perceptions of satisfaction of students in their internship experiences. The scope of the study comprises of students studying at the departments of “Tourism and Hotel Management”, “Cookery” and “Gastronomy and Culinary Arts” at associate and bachelor degrees at Eastern Mediterranean University. In the research, simple random sampling method was used among probabilistic sampling methods. In accordance with the purpose of the study, a questionnaire was conducted, and data were collected from 212 students. SPSS program was used to analyse the results of the study. Within the scope of the study, the effect of the internship of the students studying in tourism and hotel management, cookery, gastronomy and culinary arts at associate and bachelor degrees with the demographic variables of the compulsory internship was examined, and aimed to determine the effects of the related internship process on the future career preferences of the students. The results of the study show that the satisfaction of the students at the time of internship is not affected by their gender, age, departments and internship area; however, it directly affects the fee that students receive at the time of internship and the region they live in. The compulsory internship practices during the education of the students affect their future career options, and close internship places to students’ home, the wage and working environment are also effective.

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

* Sorumlu Yazar

E-posta: cizrelioglu.necati@gmail.com (M. N. Cizrelioğulları)

Makale Künyesi: Cizrelioğulları, M. N. & Altun, Ö. (2019). Zorunlu Staj Eğitimi Alan Turizm ve Gastronomi Öğrencilerinin Staj Memnuniyeti’nin İncelenmesi: Doğu Akdeniz Üniversitesi Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7 (4), 2447-2465.

DOI: 10.21325/jotags.2019.481

GİRİŞ

Günümüzde rekabetin var olduğu ve sürekli yükseliş gösteren iş dünyasında, kalifiye elemanların yetiştirilmesi ve onlara istihdam imkânları sağlanması açısından staj önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Turizm sektöründe özellikle konaklama alanında ve restoranlarda çalışmak isteyen personelin niteliği, verilen hizmetin kalitesini ve sürekliliğini sağlamaktadır. Bu sektörlerde çalışmak isteyen personelin nitelikleri, iş kaygısı ve işle ilgili gelecek beklentileri giderek önemli bir unsur haline gelmektedir (Üzümcü vd., 2015; Akay vd., 2018). Turizm sektöründe verimliliğin ve kalitenin artırılması ile ilgili olarak ülkemizde sektörlerde çeşitli alanlarda eğitim kuruluşlarının teorik olarak personele verdiği eğitimler ve uygulamalı derslerin yanında, uygulamalı olarak yapılması gereken zorunlu staj dönemi de vardır. Staj uygulaması, öğrencilerin staj süresi içerisinde elde ettikleri kazanımların ileriki zamanlarda bu mesleği yapmak istemelerindeki en önemli hususlarından biridir (Pelit ve Güçer, 2006; Akay vd., 2018). Etkili bir staj uygulaması, öğrencilerin eğitim aldığı branşın sektörel bağlamda, teknolojik, bilimsel açıdan çağdaş metotları yorumlayabilen, kullanabilen ve teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilecek kalifiyeli eleman ve nitelikli işgücü yetiştirerek ve uygulamaları pratiğe dökerek mümkün olmaktadır (Duran ve Dolmacı, 2017).

Birçok bölüm gibi, turizm ve otel işletmeciliği, aşçılık, gastronomi ve mutfak sanatları bölümlerinde okuyan öğrenciler üniversitenin müfredatlarına göre, zorunlu staj yapmaları gerekmektedir. Bu bölümlerde okuyan öğrencilerin, bölümlerine göre staj türleri çeşitlilik göstermekte olup, eğitim ve öğretimin zorunlu bir parçasını oluşturmaktadır. Bu zorunluluk, öğrencilere mesleki açıdan kazanım sağladığı gibi onların kişisel gelişim ve kendine güven noktasında da katkı sağlamaktadır. Staj çalışmaları genellikle yaz döneminde olmak üzere en az 30 iş günü ve 2 veya 4 dönemlerinde öğrenciler staj çalışmalarını yerine getirmek zorundadırlar (Karacan ve Karacan, 2004; Emir vd., 2010). Öğrencilerin üniversitede aldıkları teorik uygulamanın, üniversitedeki teorik eğitiminin sektörün gerçeklerine uygunluğu ve öğrencilerin aldığı eğitimin memnuniyeti, sektörün isteklerine cevap verebilirliği açısından memnuniyetin sağlanması, bu araştırmanın incelenmesi gereken bir etki alanı olarak ön plana çıkmaktadır. Ancak, öğrencilerin üniversitede aldığı eğitimin kalitesi tek başına sektör bazında memnuniyetin sağlanmasında belirleyici bir etken değildir. Öğrenci üniversite hayatında hangi seviyede eğitim alırsa alsın, aldığı eğitimi sektörde staj uygulama şansı bulmadan eğitimini tamamlaması, ileriki yaşamındaki kariyer gelişimlerine etkisi olumsuz bir şekilde olacaktır. Bundan dolayı, eğitim kalitesinin yanında, okuldan kazandığı teorik bilgileri, sektörde uygulaması, öğrencilerin daha verimli bir şekilde öğrenmesine ve bunu pratik açıdan sektörde uygulama fırsatı bulmasına bağlı olarak sektörde kariyer yapmaya yönelik olarak olumlu bir tutum sergilemesine neden olacaktır (Türkay ve Yağcı, 2007; Ulama vd., 2015; Üzümcü vd., 2015). Bunun aksine, staj dönemi olumsuz bir şekilde geçen öğrencilerin kariyer tercihlerini başka sektörlerden yana kullanmayı tercih etmesi, iş tatmininin kaybına sebep olmaktadır. Oysa ki, kaliteli bir eleman yetiştirmek için stajyerlere sektörün gereken imkânı sağlaması ve öğrencinin bölümden mezun olduktan sonra staj yaptığı işletme bünyesinde çalışmak istemesi hem işletmenin verimliliği artırmakta hem de elemanların iş memnuniyetini olumlu yönde etkilemektedir (Türkseven, 2012).

Turizm, Gastronomi ve Mutfak Sanatları bölümlerinde eğitim alan öğrencilerin meslek seçmelerinde ve kariyerlerine yön vermelerinde staj her zaman önemli bir unsur olmaktadır. Zorunlu olarak staj yaptıkları işletmelerden memnun ayrılan öğrencilerin sektörlerinde kariyer yapmaya yönelik olarak olumlu bir tutum sergiledikleri görülürken, staj dönemi kötü geçen öğrencilerin kariyer tercihlerini başka sektörlerden yana kullanmayı

tercih ettikleri saptanmıştır (Olçay vd., 2015; Pehlivan, 2007). Bu duruma, sektör yöneticileri tarafından bakıldığında, staj döneminde verimli olan öğrencilere dönem içerisinde ve dönem sonlarında iş imkânı sunulmaktadır. Sektör yöneticilerin staj sırasında öğrencilere adil olması ve önyargıyla davranmaması öğrencilerin memnuniyet algısını oluşturacaktır. Dolayısıyla, araştırmada, işletmelerde öğrencilerin staj deneyiminde yaşadıkları memnuniyet algılarının araştırılması önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu perspektiften yola çıkarak, çalışma da turizm ve otelcilik, aşçılık, gastronomi ve mutfak sanatları bölümünde okuyan öğrencilerin ön lisans ve lisans eğitimi alırken yapmış oldukları zorunlu stajların gelecekteki kariyer tercihlerine etkilerinin incelenip belirlenmesi ve stajyerlerin işletmelerdeki staj deneyimlerine ilişkin memnuniyet algılarının demografik değişkenleriyle incelenmesi hedeflenmiştir. Öğrencilerin, okuldan teorik ve uygulamalı olarak yararlandıkları bilgilerin, staj zamanı çalıştıkları işletmelerde ne derecede faydalı olduklarını gösteren çalışmalar sınırlı sayıdadır. Bundan dolayı, araştırma mevcut boşluğu doldurmak amacıyla yapılmıştır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Üniversite öğrencileri için sektörü tanımak ve sektörde yer almanın için ilk adım olarak nitelendirilen staj dönemi, ayrı bir önem taşımaktadır. Bu yönden değerlendirilecek olursak, öğrencilerin staj döneminde kazandıkları tecrübeler, okul hayatı sonrasına etki etmektedir. Öyle ki, staj döneminde yaşananlar ve kazanılan tecrübelerin gelecekteki kariyer tercihlerine etki edecek güçte olduğu belirtilmektedir (Pelit ve Güçer, 2006). Chen vd. (2011), öğrencilerin staj deneyimlerinin, gelecekteki kariyer hedeflerini etkileyebileceğini; iyi bir staj dönemi geçiren, öğrencilerin kariyer tercihlerine aynı doğrultuda devam ederken, kötü bir staj deneyimi geçiren, öğrencilerin kariyer planlamalarında değişiklik yaptıkları ve başka bir sektörü seçmekten yana eğilim gösterdiklerini öne sürmektedir. Bir başka çalışmada ise; staj süresince edinilen olumsuz deneyimlerin öğrencilerin okul sonrasındaki iş hayatlarında seçimlerinin turizm sektöründen yana olmasını negatif etkileyeceği belirtilmiştir (Zheng, 2008).

Öte yandan, bu alandaki yazın taramasında, öğrenciler açısından, stajın olumlu yönlerinden daha çok, staj döneminde yaşanan sorunlar ön plana çıkmaktadır. Yapılan bir çalışma, işgücü maliyetlerinin sürekli artış gösterdiği ve maliyet baskısı ile ezilen birçok turizm işletmesinin stajyer öğrencileri geçici ve ucuz işgücü olarak görmekte olduğunu, stajyerlere yoğun ve ağır işler yaptırdıklarını, sektörle tanışmada ilk adım olan bu aşamada öğrencilerin umutsuzluğa itilerek sektörden uzaklaştırıldığını öne sürmektedir (Güzel, 2010). Konu ile ilgili olarak, bu alanda yapılan ampirik araştırmalardan elde edilen bulgular şu şekilde özetlenebilir:

Aymankuy vd. (2013), yaptıkları bir araştırmada, turizm eğitimi alan lisans öğrencilerinin staj yaptıkları dönemde kendilerini geçici ve ucuz işgücü olarak algıladıkları sonucuna varmışlardır. Aynı şekilde, turizm eğitimi alan ön lisans düzeyindeki öğrenciler üzerinde yapılan başka bir araştırmada da öğrencilerin çoğunluğunun staj döneminde kendilerini ucuz işgücü olarak gördükleri, staj döneminde aldıkları ücretten memnuniyetsizlikleri, ayrıca fazla mesai yaptıkları halde ücret almadıkları ve çoğunlukta ise görevleri dışındaki işlerde çalıştırıldıkları saptanmıştır (Tekbalkan, 2015).

Diğer yandan, öğrencilerin mezun olmaları için zorunlu olan ve kariyer gelişiminin ayrılmaz bir parçası durumundaki stajın öğrencileri birçok olumlu yönden etkilediği de görülmektedir. Stajın öğrencilere birçok alanda deneyimler kazandırdığı ve sonuç olarak onların başarılı bir kariyere sahip olma potansiyelinin artmasında büyük

etkisinin olduğu belirtilmektedir. Bu alanda eğitim verenler; öğrencilerin mesleği sevmeleri, bu alanda gelişimleri ve gerçek yaşam deneyimi elde etmeleri yönünden, stajdan çok fayda gördüklerini belirtmektedir (Chen vd., 2011). Staj uygulamasının öğrenciler, öğretim elemanları ve işletmeler arasındaki iletişim ve iş birliğini güçlendirdiğini, bu nedenle de staj konusunda ilgili tüm taraflar için kazan-kazan durumunun söz konusu olduğunu belirtmektedir. (Tarmazi vd., 2017).

Staj konusu, okullardaki staj koordinatörleri, turizm işletmeleri ve öğrenciler üçgeninde gelişmekte olup, bakış açısı olarak farklılıklar göstermektedir. Konuya eğitim kurumları tarafından bakılacak olunursa staj uygulaması, öğrenimin ayrılmaz bir parçası olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle staj; teorik derslerin iş hayatına adaptasyonunu görmeyi sağlayan, öğrencilerin sektörde mesleki deneyim, bilgi ve beceri kazanmalarına yardımcı bir araç olarak algılanmaktadır.

Öğrenciler perspektifinden ele alındığında staj, genellikle okulu bitirmek için yapılması gereken zorunluluk olarak algılanmakta ve stajyer statüsünde çalışmaktan sürekli yakındıkları belirtilmektedir (Pelit ve Güçer, 2006). Diğer taraftan; işletmelerin, stajyer öğrencileri kadrolu çalışanlar ile bir tuttuğu ve devamlı iş görenler gibi değerlendirdiği için stajyerlerden azami ölçüde yarar sağlamayı düşündükleri öne çıkmaktadır (Emir vd., 2008). Bu alanda yapılmış diğer araştırmalardan örnek verecek olursak; Tarmazi vd (2017), staj yapan öğrencilerin motivasyonunu düşüren en önemli unsurların; çalışan-yönetici ilişkileri, ücret, zayıf iletişim, koordinasyon eksikliği ve çok uzun çalışma saatleri olduğunu saptamıştır. Uslu vd (2017), öğrencilerin okulda almış oldukları teorik eğitimin staj döneminde çok işe yaradığı ayrıca, turizm sektöründe staj yapmanın öğrenciyi her yönden geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte, öğrencilerin büyük kısmının staj yaptıkları dönemde aldıkları ücreti yetersiz buldukları saptanmıştır. Teorik eğitimle karşılaştırıldığında, alan seçme konusunda daha fazla bilgi sunduğu ve öğrencilerin, staj sonrasında hangi alanda kendilerini geliştirecekleri ve onlara en uygun alanı belirleyebilme noktasında bir fikre sahip olma şansı buldukları sonucuna ulaşılmıştır (Baltescu, 2016). Zengin ve Kırmızı, (2017)'nin yapmış oldukları çalışmada ise, lisans düzeyinde eğitim alan turizm öğrencilerinin çoğunluğunun staj yaptıkları dönemde yeteri kadar denetlenmedikleri, işverenin ise kendilerini ucuz işgücü olarak gördükleri ve basit fakat ağır işlerde kullanıldıkları ortaya konmuştur. Turizm eğitimi alan öğrenciler çoğunlukla staj uygulamasının çok önemli olduğunu düşünmekle birlikte, staj yapmış oldukları işletmelerin ise kendilerini ucuz işgücü olarak görmelerinden şikâyet etmektedirler (Dolmacı ve Duran, 2017; Tekbalkan, 2015; Emir, 2013). Köşker ve Unur, (2017)'un ve Kaşlı ve İlban, (2013)'nin yapmış oldukları çalışmalar sonrasında öğrencilerin staj döneminde edinmiş oldukları deneyimin mesleğe bakışlarını doğrudan etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Otel yöneticilerinin staj yapan öğrencilerle ilgili olarak tespit etmiş oldukları temel eksikliklerin; ast-üst ilişkilerinde yaşanan iletişim sorunları, yabancı dil, kişisel donanım yetersizlikleri, bilgisayar kullanımı gibi teknik bilgi eksiklikleri olduğu belirlenmiştir (Üzümcü, 2015). Akoğlan ve Okumuş (1991)'a göre; öğrencilerin çoğunluğunun staj yapacakları otelleri kendi imkânlarıyla buldukları ve yapmış oldukları stajların gerçek amacına ulaşmadığını düşündükleri belirlenmiştir. İşletmeler açısından bakıldığında ise, staj süresinin kısıllığından ve öğrencilerin mesleki derslerle ilgili uygulama eksikliklerinin olduğundan yakındıkları belirlenmiştir. Turizm eğitimi gören lisans öğrencilerinin, staj sırasında en çok resepsiyon-ön büro yönetimi, bilgi işlem teknolojileri, yiyecek içecek yönetimi II derslerinde öğrenmiş oldukları bilgilerin işlerine yaradığı belirlenmiştir (Çetin, 2005). Aymankuy vd. (2013)'nin stajyerlerin zorunlu staj uygulamasını çok

önemli ve gerekli buldukları saptanmıştır. Buna rağmen kendilerinin, işletmeler tarafından ucuz işgücü olarak görüldüklerini ifade etmişler ve akademisyenler de bu görüşü desteklemişlerdir.

GELİŞTİRİLEN HİPOTEZLER VE MODEL

Çalışmanın amacı doğrultusunda, *Turizm fakültesinde okuyan öğrencilerin demografik değişkenleri staj memnuniyetini ne kadar etkilemektedir?* araştırma sorusuna yanıt aramak için aşağıdaki alt hipotezler oluşturulmuştur. Araştırma problemini saptamak adına, yapılan analizler neticesinde kavramsal model ve hipotezler oluşturulmuştur. Bu çalışmanın, kavramsal modeli şekil 1’de gösterilmektedir.

H₁: Ön lisans ve Lisans Turizm Öğrencilerinin staj memnuniyetlerinin algılamalarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık vardır.

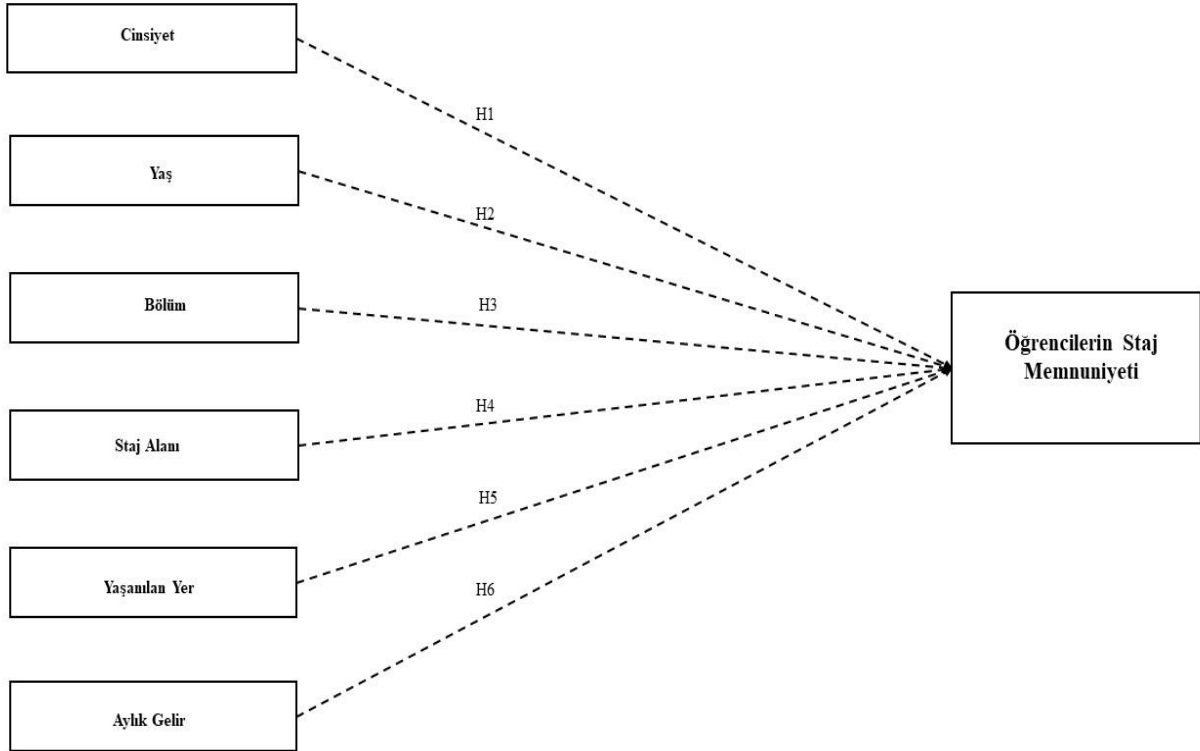
H₂: Ön lisans ve Lisans Turizm Öğrencilerinin staj memnuniyetlerinin algılamalarında yaşlarına göre anlamlı bir farklılık vardır.

H₃: Ön lisans ve Lisans Turizm Öğrencilerinin staj memnuniyetlerinin algılamalarında bölümlerine göre anlamlı bir farklılık vardır.

H₄: Ön lisans ve lisans turizm öğrencilerinin staj memnuniyetlerinin algılamalarında staj yaptıkları alanlar doğrudan etkilemektedir

H₅: Ön lisans ve lisans turizm öğrencilerinin staj memnuniyetleri ile yaşadıkları yer arasında anlamlı bir ilişki vardır

H₆: Ön lisans ve lisans Turizm öğrencilerinin staj döneminde almış oldukları maaş, staj memnuniyetini doğrudan etkilemektedir.

Şekil 1. Kavramsal Model

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Bu çalışmanın amacı, Doğu Akdeniz Üniversitesi Turizm fakültesi lisans ve ön lisans düzeyinde eğitim alan öğrencilerin konaklama, restoran vb. işletmelerindeki staj deneyimlerine ilişkin memnuniyet algılarının demografik değişkenleriyle incelenmesi ve öğrencilerin staj dönemindeki kazanımlarının gelecekteki kariyer seçimlerine olan etkisini belirlemektir. Bu amaçları gerçekleştirebilmek için, turizm eğitimindeki mesleki staja yönelik literatür taraması yapılmış ve mevcut durumu ortaya koymak amacıyla oluşturulan anket soruları öğrencilere uygulanmıştır. Araştırmanın evrenini, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan ve en köklü ve en büyük üniversitesi olan Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde bulunan ön lisans ve lisans programlarına kayıtlı öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, turizm fakültesinde eğitim gören 552 ön lisans ve lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Doğu Akdeniz Üniversitesi aşçılık bölümüne kayıtlı 35, gastronomi ve mutfak sanatlarına kayıtlı 305, turizm ve otel işletmeciliğine kayıtlı 191 ve turizm ve otel işletmeciliği (2 yıllık) kayıtlı 21 öğrenci bulunmaktadır. Örneklem sayısını belirlemek için $n = t^2 pq / d^2$ formülü kullanılmıştır (Baser ve Başçı, 2012; 434). Araştırma örneklem sayısının ne olacağına ilişkin %5 güven aralığında dikkate alınarak formül hesaplanması sonucunda, araştırma örnekleminin 227 olduğu görülmüştür. Bu verilerden yola çıkarak; araştırmada basit tesadüfi yöntem kullanılmak üzere, Turizm fakültesi bölümlerine kayıtlı 552 öğrenciden, 300 ön lisans ve lisans öğrencileri belirlenmiş ancak zaman ve maliyet kısıtlılığından dolayı 212 anket toplanmış, değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmada erişilen örneklem sayısının, hedeflenen sayıdan az olması nedeniyle araştırma sonuçlarının genellemeyeceği dikkate alınmalıdır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri toplama amacıyla türkçe olarak hazırlanmış olan anketler tamamen isteğe bağlı olarak dağıtılmıştır. Anketler, 2018-2019 Akademik yılı Güz dönemi Ocak ve Mart ayları içerisinde Turizm Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilere gönüllülük çerçevesinde dağıtılmış ve anketin doldurulması ilgili gereken bilgiler açıklanmıştır. Anketler, araştırmacının gözetiminde öğrenciler tarafından doldurulduktan sonra geri toplanmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde demografik özellikleri belirleyeme yönelik 6 soru yer almaktadır. Anketin ikinci bölümünü, staj memnuniyetini belirlemeye yönelik 22 soru oluşturmaktadır. Anket soruları Yazıt (2013), yapmış olduğu çalışmasından örnek olarak hazırlanmış olup, 5'li ifade taşıyan (kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum) 5'lilikert ölçeği kullanılmıştır. Anketlerden elde edilen veriler SPSS paket programı, parametrik testler yardımı ile demografik değişkenlerin frekans ve yüzdeleri belirlenmiş, t-testi (ikili gruplar için) ve ANOVA (ikiden fazla gruplar için) ve çoklu regresyon analizi (değişkenler arasındaki ilişkinin büyüklüğünü ölçmek için) kullanılmıştır.

BULGULAR

Demografik Bulgular

Tablo 1. de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan bireylerin çoğunluğunu erkekler (%58,0) oluşturmaktadır. Kadın katılımcıların %42,0 bir orana sahip olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların yaş grupları incelendiğinde, büyük çoğunluğunu %59,4 oranı ile 21-23 yaş arası öğrenciler oluştururken, en azını ise %4,7 oranı

ile 18-20 yaş arasında sahip bireyler oluşturmaktadır. Katılımcıların hangi bölüme kayıtlı oldukları göz önüne alındığında, çoğunluğu, gastronomi ve mutfak sanatları %54,2 oranı ile 115 kişi, turizm ve otel işletmeciliği bölümü %35,4 oranı ile 75 kişi oluşturmaktadır. En az oranı ise, %4,7 ile turizm ve otel İşletmeciliği (2 yıllık) bölümüne kayıtlı 10 öğrenci oluşturmaktadır. Bu bölümlere kayıtlı öğrencilerin yaptığı staj alanı, %45,3 ile otel, %37,7 restoran, %17,0 ile seyahat acentelerinden oluşmaktadır. Katılımcıların yaşadıkları yer incelendiğinde, %30,2 oranı ile Gazimağusa çoğunluğu oluştururken, %7,5 oranı ile Girne bölgesinde yaşayan katılımcılar oluşturmaktadır. Son olarak, katılımcıların aylık gelir düzeyi incelendiğinde, %36,8 en çok orana sahip 1000-1499 TL arasında gelir düzeyine sahip bireylerken, en azı ise, %3,3 oranı ile 7 katılımcının oluşturduğu, 2000 ve üzeri gelire sahip olan öğrencilerden oluşmaktadır.

Tablo 1: Demografik Analiz

Demografik Değişkenler		Frekans (N)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	123	58.0
	Kadın	89	42.0
	Toplam	212	100
Yaş	18-20	10	4.7
	21-23	126	59.4
	24 ve Üzeri	76	35.8
	Toplam	212	99.9
Bölüm	Aşçılık (2 Yıl)	12	5.7
	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	115	54.2
	Turizm ve Otelcilik (2 Yıl)	10	4.7
	Turizm ve Otel İşletmeciliği	75	35.4
	Toplam	212	100
Staj Alanı	Otel	96	45.3
	Seyahat Acentesi	36	17.0
	Restoran	80	37.7
	Toplam	212	100
Yaşanılan Yer	Girne	16	7.5
	Lefkoşa	49	23.1
	Gazimağusa	64	30.2
	İskele	33	15.6
	Türkiye	50	23.6
	Toplam	212	100
Aylık Gelir	500-999TL	70	33.0
	1000.1499TL	78	36.8
	1500-1999TL	57	26.9
	2000 ve Üzeri	7	3.3
	Toplam	212	100

Tanımlayıcı Analiz

Bu araştırmada geliştirilen hipotezleri test etmeden önce verilerin doğru bir şekilde dağılıp ve dağılmadığını belirlemek için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin oranlarına bakılmıştır. Ayrıca, bütün soruların ortalama ve standart sapma değerleri belirlenmiştir. Huck (2015), skewness ve kurtosis oranlarının -1 ile +1 arasında olmasını verilerin normal dağılım gösterdiğini belirtmiştir. Özkan vd. (2018) ise bu değerlerin +1,5 ve -1,5 arasında

olmasını normal dağılım olarak kabul etmişlerdir. Tablo 2’de görüldüğü üzere, öğrencilerin staj memnuniyet değişkenlerinin çarpıklık ve basıklık değerleri normal dağılım göstermesinden dolayı hipotezlerin test edilmesi için parametrik testlerin yapılması uygun görülmüştür. Başka bir perspektiften incelendiğinde, “işletmede diğer çalışanlar ile stajyerlere adil davranılmak; işletmeler stajyerlerin görüş ve önerilerini dikkate almakta; çalışılan işletmede stajyerlere karşı herhangi önyargının olmaması; işletmenin lojman kapasitesinin yeterli olması ve staj yapılırken alınmış olan ücretin tatminkâr olması” soruları cevaplayanların ortalama değerleri dikkate alındığında kararsız yönünün ağır bastığı anlaşılmaktadır. Bu soruların aksine, diğer staj memnuniyetine yönelik sorularını cevaplayan katılımcıların sorulara katılma eğilimli olduğu ortalama değerlerinden anlaşılmaktadır. $X=4,06$, $SS=1,02$ ile en yüksek ortalama sahip “okul/üniversitedeki teorik bilgiler staj esnasında yararlı oldu” sorusu yer alırken, $X=3,08$, $SS=1,26$ değerine sahip “çalıştığım işletmede stajyerlere karşı herhangi önyargı yoktur” sorusu yer almıştır.

Tablo 2: Öğrencilerin Staj Memnuniyet Değişkenlerinin Tanımlayıcı Analizi

	X	SS	Skewness	Kurtosis
Staj yeri bulmakta zorluk çekmedim.	3.8066	1.27883	-.744	-.747
Staj süresinin mesleki becerilerimi geliştirmesi açısından yeterliydi.	3.9906	1.19632	-1.072	.298
Okul/üniversitedeki teorik bilgiler staj esnasında yararlı oldu.	4.0613	1.02157	-.985	.207
Çalıştığım işletmede stajyerlere karşı herhangi önyargı yoktur.	3.0896	1.26059	.030	-1.042
Staj dönemini mesleği öğrenmenin bir parçası olarak görüyorum.	4.0472	1.02464	-.842	-.111
İşletmede diğer çalışanlar ile Stajyerlere adil davranılmaktadır.	3.1887	1.22465	-.116	-1.010
İşletmeler stajyerlerin görüş ve önerilerini dikkate almaktadır.	3.3632	1.28983	-.075	-1.200
Yaptığım staj yabancı dilimi geliştirmede yardımcı oldu.	3.3538	1.49004	-.364	-1.271
Staj yaptıktan sonra eğitim aldığım bölüme olan ilgim arttı.	3.6321	1.35483	-.866	-.404
Staj sonrasında turizme bakış açımda olumlu gelişmeler oldu.	3.8774	1.05492	-.608	-.163
Yaptığım stajın mezuniyet sonrası iş yaşamında başarılı olmamda katkı sağlayacağına inanıyorum.	3.8726	1.10054	-.671	-.388
Yaptığım staj mesleki açıdan kendime olan güvenimi arttırdı.	3.6981	.98491	-.595	.205
Yaptığım staj iş yaşamını tanımak açısından yararlı oldu.	4.0330	.80510	-.060	-1.454
Staj süresince insan ilişkileri ve müşteri-çalışan ilişkileri konusunda deneyim kazandım.	4.0330	1.11170	-1.152	.912
Yaptığım stajın iş bulma imkânını arttıracığını düşünüyorum.	3.7264	1.29551	-.640	-.697
İşletmeler, stajyerlerin işi öğrenmeleri, bilgi ve becerileri Kazanmaları için gerekli ortamı hazırlamaktadır.	3.9906	1.02569	-.965	.594
Staj eğitimi, bana yeni bilgi ve beceri kazandırdı.	4.0519	1.08508	-1.362	1.630
Staj eğitimi iş disiplini ve iş ahlakı kazanmama yardımcı oldu.	3.9575	.97509	-1.277	2.075
İşletmenin lojman kapasitesi yeterlidir.	3.3113	1.20318	-.076	-.752
Haftalık izinler düzenli verilmektedir.	3.6745	1.40166	-.728	-.772
Stajdan sonra bu sektörde çalışmayı tekrar isterim.	3.7594	1.16573	-.716	-.333
Staj yaparken almış olduğum ücret tatminkârdı.	3.1698	1.25416	-.223	-1.019

Not: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Faktör Analizi

Bu çalışmada, veri setinde tutarlı olan soruların düzenlenmesi ve çalışmanın yönetilebilir olması için faktör analizine uygunluğu test edilmiştir. Veri setinin faktör analizine uygunluğunu tespit etmek amacıyla Kaiser Meyer Olkin (KMO) ve Barlett testi ile yapılmıştır. Pallant (2010), KMO değerinin minimum 0.6 olmasını önermektedir. Sarıkaya (2002) ise, kritik alt değerin 0,70 olmasını faktör analizi için uygun olarak belirtmektedir. Yapılan analiz neticesinde, KMO değeri 0.688, Barlett testi ise $p=0.000<0,05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Açıklayıcı faktör analizi yöntemlerinden temel bileşenler analizi, yorumlanabilir faktör değerleri elde etmek için ise Varimax yöntemi bu çalışmada kullanılmıştır (Kalaycı, 2006). Tablo 3'te görüldüğü üzere, öz değeri 1'den büyük olan 22 madden oluşan faktör elde edilmiştir. 0,500'ün üstünde olan faktör yüküne sahip önermeler dikkate alınmıştır. Öğrencilerin zorunlu staj uygulamasına ait 22 ölçeğin toplam varyansı %73.921, öz değeri 7.182 ve cronbach alpha değeri ise $\alpha=0.895$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre; öğrencilerin zorunlu staj ölçeği güvenilir olarak tespit edilmiştir.

Tablo 3: Faktör Analizi

	Staj Memnuniyeti	Faktör Yüklere
Öğrencilerin Staj Memnuniyeti (N=212; Faktör yükü ≥ 0.50 , $\alpha=0.895$; Bartlett's Test of Sphericity=3749.238; $p=0.000$; KMO=0.688; Açıklanan Varyans = %73.921; Öz Değeri =7.182)	S1.Staj yeri bulmakta zorluk çekmedim.	.591
	S2.Staj süresinin mesleki becerilerimi geliştirmesi açısından yeterliydi.	.781
	S3.Okul/üniversitedeki teorik bilgiler staj esnasında yararlı oldu.	.716
	S4.Çalıştığım işletmede stajyerlere karşı herhangi önyargı yoktur.	.503
	S5.Staj dönemini mesleği öğrenmenin bir parçası olarak görüyorum.	.770
	S6.İşletmede diğer çalışanlar ile Stajyerlere adil davranılmaktadır.	.743
	S7.İşletmeler stajyerlerin görüş ve önerilerini dikkate almaktadır.	.809
	S8.Yaptığım staj yabancı dilimi geliştirmede yardımcı oldu.	.816
	S9.Staj yaptıktan sonra eğitim aldığım bölüme olan ilgim arttı.	.799
	S10.Staj sonrasında turizme bakış açımında olumlu gelişmeler oldu.	.798
	S11.Yaptığım stajın mezuniyet sonrası iş yaşamında başarılı olmamda katkı sağlayacağına inanıyorum.	.788
	S12.Yaptığım staj mesleki açıdan kendime olan güvenimi arttırdı.	.856
	S13.Yaptığım staj iş yaşamını tanımak açısından yararlı oldu.	.576
	S14.Staj süresince insan ilişkileri ve müşteri-çalışan ilişkileri konusunda deneyim kazandım.	.759
	S15.Yaptığım stajın iş bulma imkânını arttıracığını düşünüyorum.	.714
	S16.İşletmeler, stajyerlerin işi öğrenmeleri, bilgi ve becerileri Kazanmaları için gerekli ortamı hazırlamaktadır.	.780
	S17.Staj eğitimi, bana yeni bilgi ve beceri kazandırdı.	.834
	S18.Staj eğitimi iş disiplini ve iş ahlakı kazanmama yardımcı oldu.	.612
	S19.İşletmenin lojman kapasitesi yeterlidir.	.642
	S20.Haftalık izinler düzenli verilmektedir.	.779
	S21.Stajdan sonra bu sektörde çalışmayı tekrar isterim.	.778
	S22.Staj yaparken almış olduğum ücret tatminkârdı.	.821

Hipotez Testi

Bu çalışmada, Aşçılık (2 Yıl), Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Turizm ve Otelcilik (2 Yıl) ve Turizm ve Otel İşletmeciliği öğrencilerinin staj zamanının da yaşadıkları memnuniyet algıları ile cinsiyet arasında bağımsız t testi analizi yapılmıştır. Yaş, okuduğu bölüm, staj alanı, yaşadığı yer ve staj zamanı aylık geliri arasında ise Tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır. Her iki analizi desteklemek amacıyla çoklu regresyon analiz uygulanmıştır. Bu çalışma kapsamında, hipotez sonuçlarını belirlemek amacıyla normal dağılım gösteren verilere uygulanacak t-testi ve ANOVA, tablo 4 ile 8 arasında gösterilmiştir. Buna ilaveten, hipotezleri doğruluğunu belirlemek için çoklu regresyon analizi tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 4: Cinsiyet ile Staj Memnuniyet Algısı Arasındaki ilişki için t- Testi Analizi

	N		Levene's Test		t-test		
			F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
Öğrencilerin Staj Zamanındaki Memnuniyet Algısı	Erkek	123	1.919	.167	.327	120	.744
	Kadın	89					

Yukarıdaki tablo 4'de yer alan sonuçlar, yapılan bağımsız t testi neticesinde cinsiyet ile öğrencilerin staj zamanındaki memnuniyet algıları arasındaki ilişkide $t_{0.05;120}=0.327$, $p>0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 5: Yaş ile Staj Memnuniyet Algısı Arasındaki İlişki İçin ANOVA Testi

Bağımlı Değişken: Staj Memnuniyet Algıları					ANOVA			Homojenlik Testi	
Post Hoc Test: Tamhane T2									
(I) Yas	(J) Yas	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.		df	F	Sig.	Sig.
18-20	21-23	.27205*	.05832	.000	Gruplar Arasında	2			
	24 ve üzeri	.42872*	.08730	.000					
21-23	18-20	-.27205*	.05832	.000	Gruplar İçinde	209			
	24 ve üzeri	.15667	.10113	.327					
24 ve üzeri	18-20	-.42872*	.08730	.000					
	21-23	-.15667	.10113	.327					

* 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo 5' de görüldüğü gibi, varyansın homojen olup olmamasını belirlemek için ANOVA testi yapılmıştır. Homojenlik testi sonucunda sig. değeri (anlamlılık) $0.011<0.05$ olmasından dolayı varyansın homojen olmadığı görülmektedir. Varyansların homojen olmamasından dolayı (Equal Variances Not Assumed) tamhane T2 testi tercih

edilmiştir. Analiz neticesinde sig değeri $p > 0.05$ büyük olmasından dolayı öğrencilerin staj memnuniyet algıları ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ancak gruplar arasındaki 18-20 ile 21-23 ve 24 ve üzeri, 21-23 ile 18-20 ve 24 ve üzeri ile 18.20 arasında sig değerinin $p < 0.05$ küçük olmasından dolayı anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 6: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölüm ile Staj Memnuniyet Arasındaki İlişki İçin ANOVA Testi

Bağımlı Değişken: Staj Memnuniyet Algıları					ANOVA			Homojenlik Testi		
Post Hoc Test: Tukey HSD										
(I) Bölüm	(J) Bölüm	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.		df	F	Sig.	Sig.	
Aşçılık (2 Yıllık)	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	-.08283	.19733	.975	Gruplar Arasında	3				
	Turizm ve Otelcilik (2 yıllık)	.33986	.27852	.615						
	Turizm ve Otel İşletmeciliği	-.19232	.20224	.777				2.147	.095	.225
Gastronomi ve Mutfak Sanatları	Ascılık (2 yıllık)	.08283	.19733	.975	Gruplar İçinde	208				
	Turizm ve Otelcilik (2 yıllık)	.42268	.21446	.202						
	Turizm ve Otel İşletmeciliği	-.10949	.09654	.669						
Turizm ve Otelcilik (2 yıllık)	Ascılık (2 yıllık)	-.33986	.27852	.615						
	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	-.42268	.21446	.202						
	Turizm ve Otel İşletmeciliği	-.53217	.21898	.075						
Turizm ve Otelcilik	Ascılık (2 yıllık)	.19232	.20224	.777						
	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	.10949	.09654	.669						
	Turizm ve Otelcilik (2 yıllık)	.53217	.21898	.075						

* 0.05 seviyesinde anlamlı

Yapılmış olan tek yönlü ANOVA testi sonuçları, Tablo 6’da yer almakta olup, homojenlik testinin sig. değeri $0.225 > 0,05$ olmasından dolayı varyansın homojen olduğu görülmektedir. Varyansların homojen olmasından dolayı (Equal Variances Assumed) Tukey testi tercih edilmiştir. Analiz neticesinde sig değeri $p > 0,05$ büyük olmasından dolayı öğrencilerin staj memnuniyet algıları ile okuduğu bölüm arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Tablo 7: Öğrencilerin Staj alanı ile Staj Memnuniyet Algıları Arasındaki İlişki İçin ANOVA Testi

Bağımlı Değişken: Staj Memnuniyet Algıları					ANOVA			Homojenlik Testi	
Post Hoc Test: Tukey HSD									
(I) Yas	(J) Yas	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.		df	F	Sig.	Sig.
Otel	Seyahat Acentesi	.16199	.12828	.418	Gruplar Arasında	2			
	Restoran	.04828	.09937	.878					
Seyahat Acentesi	Otel	-.16199	.12828	.418	Gruplar İçinde	209			
	Restoran	-.11371	.13173	.664					
Restoran	Otel	-.04828	.09937	.878					
	Seyahat Acentesi	.11371	.13173	.664					

* 0.05 seviyesinde anlamlı

Tablo 7’de ANOVA testi sonucunda, homojenlik testinin sig. değerinin 0.532 ve $p > 0,05$ değerinden büyük olmasından dolayı varyansın homojen olduğuna karar verilmiştir. ANOVA analizi sonucunda sig değeri $p > 0.05$ büyük olmasından dolayı öğrencilerin staj memnuniyet algıları ile staj alanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Tablo 8: Öğrencilerin Yaşadığı Yer ve Aylık Gelir ile Staj Memnuniyet Algıları arasındaki ANOVA testi

Yaşadığınız Şehir						Aylık Gelir					Homojenlik Testi
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Sig.
Gruplar Arasında	23.915	4	5.979	18.522	.000	25.683	3	8.561	27.374	.000	.000
Gruplar İçinde	66.819	207	.323			65.051	208	.313			
Toplam	90.734	211				90.734	211				

Tablo 8.’de, öğrencilerin yaşadığı yer ve aylık gelir ile staj memnuniyet algıları arasındaki anlamlı farklılığı belirlemek için ANOVA testi yapılmıştır. Analiz neticesinde, ön lisans ve lisans programına kayıtlı turizm öğrencilerinin staj memnuniyetlerinin algılamalarında staj yaptıkları alanlar doğrudan etkilemektedir hipotezi desteklenmektedir ($F(4,207) = 18.522, P = 0.000$). Bunun yanında, öğrencilerinin staj memnuniyetleri ile staj döneminde almış oldukları maaş doğrudan etkilemektedir hipotezi de sig değerinin $p = 0.000$ olması, dolayısıyla $p < 0,05$ değerinden küçük olması bu hipotezi doğrulamaktadır.

Tablo 9: Çoklu Regresyon Analizi

Değişkenler	B	S.E	t-Değeri	β	p-Değeri	F	R ²
Bağımlı Değişken: Staj Memnuniyeti							
Sabit	4.111	.346	11.873	-	.000		
Cinsiyet	-.121	.094	-1.284	-.091	.200		
Yaş	-.140	.078	-1.807***	-.119	.072		
Bölüm	.002	.045	.045	.003	.964	8.989	.208
Staj Alanı	-.053	.047	-1.144	-.074	.254		
Yaşanılan Yer	-.107	.038	-2.828*	-.204	.005		
Aylık Gelir	.275	.050	5.524*	.360	.000		

Not: * $P < 0.01$; ** $P < 0.05$; *** $P < 0.10$

Yukarıda uygulanan, T-testi ve ANOVA testinin yanında hipotezlerin doğruluğunu desteklemek için çoklu regresyon analizi yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 9'da yer almaktadır. Bağımlı değişkenimiz öğrencilerin staj memnuniyet algıları, bağımsız değişkenlerimiz ise cinsiyet, yaş, bölüm, staj alanı, yaşanılan yer ve aylık gelir olarak belirlenmiştir. Ön lisans ve lisans programına kayıtlı turizm öğrencilerinin staj memnuniyet algılamaları ile bazı demografik değişkenler arasında (yaşanılan yer ve aylık gelir) anlamlı farklılık gözlemlenirken, bazıları arasında (cinsiyet, bölüm ve staj alanı) anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Başka bir perspektiften incelediğimizde, H₁: Ön lisans ve lisans turizm öğrencilerinin staj memnuniyetlerinin algılamalarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık vardır hipotezi desteklenmemektedir ($p=0.200$, $p>0,05$). Bunun yanında, H₂: Ön lisans ve lisans turizm öğrencilerinin staj memnuniyetlerinin algılamalarında yaşlarına göre anlamlı bir farklılık vardır hipotezi $p>0,05$ düzeyinde desteklenmemektedir, ancak, $p=0.072$, $p<0,10$ düzeyinde doğruluğunu desteklemektedir. Kul (2014); p değerinin 0,10 ile 0,05 aralığında olmasını sınırda anlamlılık derecesini taşıdığını belirtmektedir. Bundan başka, H₃: Ön lisans ve lisans turizm öğrencilerinin staj memnuniyetlerinin algılamalarında bölümlere göre anlamlı bir farklılık vardır hipotezi desteklenmemektedir ($p=0.964$, $p>0,05$). H₄: Ön lisans ve lisans turizm öğrencilerinin staj memnuniyetlerinin algılamalarında staj yaptıkları alanlar doğrudan etkilemektedir, hipotezi desteklenmemektedir ($p=0.254$, $p>0,05$). Bu hipotezlerin yanında, H₅: Ön lisans ve lisans turizm öğrencilerinin staj memnuniyetleri ile yaşadıkları yer arasında anlamlı bir ilişki vardır ve H₆: Ön lisans ve lisans turizm öğrencilerinin staj döneminde almış oldukları maaş, staj memnuniyetini doğrudan etkilemekte hipotezleri anlamlılık değerinin $p<0,05$ değerinden küçük olmasından dolayı desteklenmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Staj konusunda birçok çalışma yapılmış olup, bu çalışmalardan elde edilen bulgular, genel itibariyle stajın öğrenciler tarafından nasıl algılandığı, öğrencilerin stajdan elde ettiği kazanımlar ve staj süresince karşılaştıkları sorunlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. (Akay vd., 2018; Emir vd., 2010). Çetin (2005) çalışmasında, stajyerlerin staj zamanı karşılaştıkları olumsuz durumlarda, sektörde gelecekte kariyer yapmaya sıcak bakmadıkları belirtmiştir. Mevcut çalışma, yapılan analizler neticesinde, öğrencilere üniversite yaşamı boyunca verilen teorik bilgileri staj

esnasında yararlı bulmuşlardır. Aynı zamanda, staj eğitimin, bilgi ve beceri kazandırdığına, ayrıca iş yaşamını tanımak açısından yarar sağladığına inanmaktadırlar. Bu çalışma da, ön lisans ve lisans turizm öğrencilerinin staj memnuniyetleri ile cinsiyet, yaş, bölüm, staj alanı, yaşanılan yer, aylık maaş değişkenleri arasında ilişki incelenmiştir.

Doğu Akdeniz Üniversitesi, Turizm fakültesinde bünyesinde bulunan lisans ve ön lisans programlarına kayıtlı toplam 552 öğrenci bulunmaktadır. Ankette 22 önlisans, 190 lisans öğrencisiyi olmak üzere toplamda 212 katılımcı bulunmaktadır. Bunlardan, 123'ü erkek, 89'u bayan öğrencidir. Elde edilen analizler ve bulgular neticesinde, ön lisans ve lisans turizm öğrencilerinin staj memnuniyetleri ile yaşadıkları yer ve aylık gelir arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$). Dolayısıyla H_5 ve H_6 hipotezleri desteklenmektedir. Buna karşın, cinsiyet, yaş, bölüm ve staj alanı ile staj memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > 0,05$). Bu bağlamda, H_1 , H_2 , H_3 ve H_4 hipotezleri kabul edilmemektedir. Bu sonuç gösteriyor ki, öğrencilerin staj zamanında gösterdiği memnuniyet veya memnuniyetsizliği öğrencilerin cinsiyeti, yaşları, okuduğu bölümleri ve yaptığı staj alanı tarafından etkilenmemektedir. Ancak, öğrencilerin yaşadıkları bölge ile staj zamanında aldıkları ücret stajda yaşadıkları memnuniyeti veya memnuniyetsizliği doğrudan etkilemektedir. Almış oldukları eğitim boyunca zorunlu olarak yapmış oldukları staj uygulamaları öğrencilerin gelecekteki kariyer seçeneklerine etki etmekte olup, staj yerinin yaşamış oldukları şehre yakın olması ve staj döneminde almış oldukları ücret ve çalışma ortamı memnuniyetlerinde etkili olmaktadır. Dolayısıyla, öğrenciler ile staj öncesinde ön görüşmeler yapılarak zorunlulukları ele alınmalıdır. Zorunluluklar olarak, öğrencilerin yaşadıkları bölgeler, maddi sıkıntıları yer almaktadır. Öğrencilerin staj dönemi öncesinde yapılan tüm bilgilendirme toplantılarına katılmaları, stajın onlar için mesleğe atılan ilk adım olduğu ve iyi değerlendirilmesi gerektiği konusunda yapılan vurgulamaların anlaşılmasını sağlayacaktır. Ayrıca, stajın geçirilecek bir konu olmadığı ve hem eğitim hayatlarına hem de geleceklerine büyük katkıları anlamaları açısından çok etkili olacaktır. Sunulan yurtdışı staj imkanları iyi değerlendirilmelidir çünkü birçok öğrenci mezuniyet sonrası staj yapmış oldukları yurtdışı restoranlarda çalışma imkânı bulmaktadır. Yapılan toplantılarda staj olanaklarının bildirilmesi, kendi şartlarına uygunluğu açısından karşılaştırma yapma şansı verecektir. Herhangi bir mecburiyet olmadıkça, ilk olarak mevcut staj yerleri değerlendirilmelidir. Stajyer öğrencilerin kalacak yer ve yeterli maaş olmaması durumunda ve gerekli standartları karşılaması şartıyla kendilerinin bulduğu staj olanaklarının değerlendirilmesi ve onaylanması öğrencilerin; staj yerinin yaşamış oldukları bölgeye yakın olması ve staj döneminde almış oldukları ücret, çalışma ortamı memnuniyetlerini olumlu olarak etkileyebilir. Ayrıca, sektör yöneticilerin de stajyer öğrencilere gereken önemin ve değerin verilmesi ve onları geçici işgücü olarak görmemeleri gerekmektedir. Stajyer öğrencilerin kendilerine değer verildiğini hissetmeleri, işlerinde canla başla çalışmalarında etkili olabilir. Dolayısıyla hem yöneticilerin hem de stajyerlerin memnuniyetlerinin oluşmasında büyük katkıları sağlayabilir. Araştırmanın sınırlılıkları, zaman yetersizliğinden dolayı yalnızca stajyer öğrencilerden oluşmasıdır. Bundan dolayı, sektör yöneticilerinin stajyer öğrenciler üzerindeki memnuniyet boyutu bir sonraki çalışmalarda ele alınabilir.

KAYNAKÇA

- Akay, B., Uslu, A., & Sancar, M. F. (2018). Turizm eğitimi alan öğrencilerin staj döneminde yaşadıkları sorunlar: Lisans ve ortaöğretim turizm öğrencileri örneği, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(8), 212-236.
- Akay, B., Uslu, A., & Sancar, M. F. (2018). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Döneminde Yaşadıkları Sorunlar: Lisans ve Ortaöğretim Turizm Öğrencileri Örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 212-236.
- Akoğlan, M. ve Okumuş, F. (1991). Stajyer Öğrenci Sorunları ve Bu Konuda Bir Anket Çalışması. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Temmuz-Ağustos, 32-33.
- Aymankuy, Y., Tetik, N., Girgin, K. G. ve Aymankuy, Ş. (2013). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Staj Uygulamasına Öğrenci ve Akademisyenlerin Bakışları (BTİOYO'da Uygulama). *International Journal of Human Sciences*, 10(1): 101-128.
- Baltescu, C. A. (2016). The Assessment of İnternship Programs. A View Point of The Undergraduate Tourism Students From The Transilvania University of Braşov. *Bulletin of The Transilvania University of Braşov Series V: Economic Sciences*, 9(58): 65-72.
- Baser, F., & Basçı, A. (2012). İnanç Turizmi Kapsamında Aziz Pavlus Evinin Önemi Ve Tanıtım Faaliyetlerine İlişkin Ziyaretçi Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute*, 19(9), 423-443.
- Chen, C., Hu, J., Wang, C. ve Chen, C. (2011). A Study of The Effects of Internship Experiences on The Behavioural Intentions of College Students Majoring in Leisure Management in Taiwan. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 10(2): 61-73.
- Çetin, Ş. (2005). Öğrenci Stajlarında Yararlanılan Dersler Üzerine Ampirik Bir Değerlendirme: Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 16(2): 153-169.
- Duran, Y., & Dolmaci, N.(2017). Ön Lisans Düzeyinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Zorunlu Staj Uygulamasına İlişkin Görüşleri, Sorunları Ve Çözüm Önerileri: Isparta Meslek Yüksekokulu Örneği, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), 254-267.
- Emir, O. (2013). The Effect Of Training On Vocational High School Students In Their Professional Development. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, (106): 2724-2738.
- Emir, O., Arslan, S. ve Kılıçkaya, Ş. (2008). Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Programı Öğrencilerinin Staj Uygulamaları Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 10(2): 273-291.
- Emir, O., Pelit, E. Ve Arslan, S. (2010). Turizm Alanında Önlisans Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Öncesi ve Sonrası görüşlerinin Karşılaştırılması (Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (33), 141-165.

- Güzel, F. Ö. (2010). Turizm Öğrencilerinin Staj Döneminde Edindikleri Motivasyonun Herzberg Teorisine Göre Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Yasar University*, 20(5): 3415-3429.
- Huck, S. W. (2015). *Reading Statistics and Research*. (6th Edition), Pearson Education, Boston.
- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Asil Yayın Dağıtım, 2. Baskı, Ankara.
- Karacan, Sami-Karacan, Esin (2004). Meslek Yüksekokullarında (MYO) Yapılan Staj Uygulamalarına İlişkin Bir Araştırma: Kalite ve Verimlilik İçin İş Yerleri – MYO İşbirliğinin Gereği, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 168-184.
- Kaşlı, M. ve İlban, M. O. (2013). The Relationship Between Problems Faced During Internships and Interns' View of Profession and Intention to Work In The Tourism Industry. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, (52): 79-96.
- Köşker, H. ve Unur, K. (2017). Turizm Lisans Öğrencilerinin Turizm Sektöründe Çalışma Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2): 126-141.
- Kul, S. (2014). İstatistik Sonuçlarının Yorumu: P Değeri Ve Güven Aralığı Nedir?/Interpretation Of Statistical Results: What Is P Value And Confidence Interval?. *Plevra Bülteni*, 8(1), 11.
- Olçay, A., Yıldırım, İ. ve Sürme, M. (2015). Turizm eğitimi alan öğrencilerin staj eğitimi hakkında görüşleri: Gaziantep ili örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 5(3), 324-334.
- Özkan, H., Özkan, M., Tanyaş, M. (2018). Toplu Taşımacılık Hizmetinde Müşteri Memnuniyeti Üzerine Bir Araştırma: Muğla İli Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(58), 453-466.
- Pallant, J. (2010). *A step by step guide to data analysis using the SPSS program*. Australia: Allen and Unwin Books.
- Pehlivan, R. (2007). Lisans düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin sektör ile ilgili tutumlarının mezuniyet sonrası kariyer seçimi etkisi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Pelit, E. ve Güçer, E. (2006). Turizm alanında öğretmenlik eğitimi alan öğrencilerin turizm işletmelerinde yaptıkları stajları değerlendirmeleri üzerine bir araştırma. *Ticaret Ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 139-164.
- Sarıkaya, N. (2002). Kalite İyileştirme Faaliyetlerinin Algılanmasının İşletme Performansı Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi ve Türkiye Uygulaması. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Tarmazi, S. A. A., Jumain, M. A. M., Idris, A. K. M. ve Tan, Z. M. A. (2017). Internship Program: A Study on Students' Satisfaction. *Journal of Tourism, Hospitality & Culinary Arts*, 9(2), 371-382.
- Tekbalkan, M. (2015). Önlisans Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Staj Uygulamasına Yönelik Öğrencilerin Bakışları: Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde Bir Uygulama. *Electronic Journal of Vocational Colleges- 4. UMYOS Özel Sayısı*, 16-22.

- Türkay, O. ve Yağcı, K. (TARİH). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Okulda ve Turizm Sektöründe ‘Öğrenme’lerinin Sektörden Ayrılma Eğilimlerine Etkisi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(4), 219-246, 2007.
- Türkseven, E. (2012). Turizm eğitiminde yaşanan staj sorunları: Lisans öğrencilerinin görüşlerine yönelik bir araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Ulama, Ş., Batman, O. ve Ulama, H., (2015). Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer algılamalarına yönelik bir araştırma: Sakarya Üniversitesi Örneği. Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 6(12), 339-366.
- Uslu, A., Sancar, M. F., Kutukız, D. ve İlter, E. Ü. (2017). Turizm Alanında Önlisans ve Lisans Öğrenimi Gören Öğrencilerin Staj Hakkındaki Görüşleri: Siirt Üniversitesi ve Batman Üniversitesi Örneği. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 4(3): 81-92.
- Üzümcü, T. P. (2015). Otel Yöneticilerinin Turizm Eğitimine Yönelik Algıları: Kocaeli İli Otel Yöneticileri Üzerinde Bir Araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (30): 123-150.
- Üzümcü, T.P, Alyakut, Ö. ve Günsel, A. (2015). Turizm eğitimi alan öğrencilerin, mesleğin geleceğine ilişkin bakış açıları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(33), 179-199.
- Zengin, B. ve Kırmızı, A. (2017). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Uygulama Eğitiminde Karşılaştıkları Sorunları ve Çözüm Önerileri. *The Journal of Academic Social Science*, 5(48): 564-582.
- Zheng, Y. (2008). *The Problems of Current Tourism and Hospitality Higher Education for Undergraduates in China*. Msc Theses, The University of Nottingham, Nottingham.

Investigation of Satisfaction of Tourism and Gastronomy Students Receiving Compulsory Training: A Case Study of Eastern Mediterranean University

Mehmet Necati CİZRELİOĞULLARI

Cyprus West University, Faculty of Economics, Administrative and Social Sciences, Department of Tourism and Hotel Management, Gazimağusa/TRCN

Özlem ALTUN

Cyprus Social Sciences University, Faculty of Human and Social Sciences, Lefkoşa/TRCN

Extensive Summary

In the constantly developing world, the tourism sector is renewing itself and showing great developments. For the students who want to work and study in this field, the universities open their doors and offer the best quality education. Universities to offers theoretical and practical training to students. In addition, a great importance is given to internships in the sector.

In today, internship is an important issue in terms of training qualified personnel and providing them with employment opportunities competitive and continuously increasing business world. The quality of the personnel who want to work in the tourism sector. Especially, internship to provided service quality and continuity in the accommodation area and restaurants. In order to theoretical and practical trainings given to the personnel by educational institutions in various fields in different sectors. Because of, increase to the efficiency and quality in the tourism sector. In addition, there is a compulsory internship period in which the sector has to know and apply the training they have received(Üzümçü, Alyakut and Günsel, 2015; Akay, Uslu and Sancar, 2018).. Internship practice is one of the most important aspects of the students' preferred and choosed professional in the future (Pelit and Güçer, 2006; Akay et al., 2018). (Pelit and Güçer, 2006; Akay et al., 2018). Theoretical education of the students, in terms of responding to the demands of the sector. Also, both student and sector satisfaction with the conformity of the sector with the realities comes to the forefront as an important field of influence that needs to be examined. However, the quality of education received by the students at the university is not a determining factor in ensuring satisfaction in the sector alone. Regardless of the level of education the student receives in university life, his graduation without having the chance to apply internship in the sector will have a negative impact on his career development in the future. An efficient internship period of good education is of great importance in the student's career. It is seen that the students who leave the companies they are obliged to do internship have a positive attitude towards making a career in their sector. On the other hand, it is seen that students who have a poor internship period prefer to use their career preferences in favor of other sectors (Olçay, Yıldırım and Sürme, 2015; Pehlivan, 2007). It is seen that the students who are productive during the internship are offered job opportunities after the internship. Therefore, in this research, it is important to investigate the perception of satisfaction of students and business management in their internship experience. Although students in tourism education think that internship practice is very important, they

complain that the enterprises they do internship see themselves as cheap labor (Dolmacı and Duran, 2017; Tekbalkan, 2015; Emir, 2013). Köşker & Unur, (2017) and Kaşlı & İlban, (2013) concluded that the experience of the students during the internship directly affected their view of the profession. Aymankuy et al. (2013) found that trainees found compulsory internship application to be very important and necessary. Nevertheless, they stated that they were seen as cheap labor by enterprises and academics supported this view. Internship subject which is very important for students, teachers and sector takes an important place in the literature.

In this research, it is aimed that the students who have received lisans Tourism”and“Gastronomy and Culinary Arts”education at the undergraduate level will have accommodation, restaurant and so on. It is aimed to examine the perceptions of satisfaction about the internship experiences in the enterprises. Therefore, it is important to investigate the students' perceptions of satisfaction with the internship experience. The study will consist of “Tourism” and astr Gastronomy and Culinary Arts alan students studying at the undergraduate and undergraduate levels of Eastern Mediterranean University in the Turkish Republic of Northern Cyprus. The sample was determined by using simple random sampling method. A questionnaire will be created and data collected in accordance with the purpose of the study. The analysis of the study done with SPSS program. The aim of this study is to investigate the effects of the internship in tourism and hotel management, cookery, gastronomy and culinary arts department with the demographic variables of compulsory internship during undergraduate education and to determine the effects of the students on their future career choices. As a result of the analyzes and findings, a significant relationship was found between the internship satisfaction of associate and undergraduate tourism students and their place of residence and monthly income ($p < 0.05$). However, there was no significant relationship between gender, age, department and internship satisfaction with internship ($p > 0.05$). This result shows that the satisfaction or dissatisfaction of the students during the internship is not affected by the gender, age, departments of the students and the internship area. However, the fee that students receive during the internship and the region they live in has a direct impact on their satisfaction or dissatisfaction. Internship practices affect students' future career options, being close to the city where they live internship, and their wages and working environment satisfaction during the internship. It is the duty of sector managers to train the excellent tourism professionals of the future as well as educational institutions. In this context, we fully believe that our study will contribute to the literature.

In general, the study consists of five chapters. In the first section; the importance of internship, which is an important element for tourism sector and tourism education students, is emphasized. In the second part; The related literature has been searched and the hypotheses and model developed have been included. In the third part, give information about the purpose, scope, method and how the data is collected and its analysis. The fourth section consists of the findings and tables of the data collected in the study. In the fifth part, the last part of the study is the conclusion and discussion part of the research.